

LA FUNDACIÓ DEL CONVENT MONESTIR DELS DOMINICANS A ULLDECONA

Per JOAN ROIG i VIDAL

El Convent Monestir dels Dominicans, sota l'advocació de la Mare de Déu del Roser, fou fundat a Ulldecona el dia 4 d'octubre de 1593.

Aquell dia es van reunir a la Sala del Consell Municipal: Bernat Valldeperes, jurat en cap; Josep Sabater, jurat segon; Cosme Serrat, doctor en medicina, i Pere Constantí, tots ells síndics i procuradors de la Universitat d'Ulldecona (Ajuntament), per fer la petició d'instituir, construir i fundar el dit monestir, basant-se en un acord adoptat pel ple el dia 12 de setembre de 1593.

La petició la van dirigir al bisbe de Tortosa, Gaspar Punter, el qual va nomenar el reverend Cosme Gombau encarregat de formar una comissió per demanar la fundació de l'esmentat convent. Aquesta petició la van dirigir a Joan Vicente, capellà general de l'Orde dels Predicadors de Sant Domènec de la província d'Aragó.

Primerament, pel que es dedueix del memorial, es van instal·lar a l'edifici de l'Hospital del camí de Tortosa (el que més modernament, seria convent de les Carmelites).

Per a l'establiment dels dominicans es va redactar un memorial que constava de dos punts que havia de complir la vila i de catorze per part dels frares. L'encarregat eclesiàstic per fer el tractat fou el pare Casesnoves de l'Orde de Predicadors i rector del Convent de Sant Domènec de Tortosa: L'Ajuntament els concedeix:

Primer- "La vila de Ulldecona donarà la Sglesia del Spital ab sos panys; segons que afronta de un cap ab lo camí que va Tortosa, ab altre ab lo moli del doctor Serrat, de un costat ab lo verger dels hereus de misser Gaspar Pedro, de altre ab corral de misser Jaume Forcadell d'en Bernat, la qual Sglesia vuy es sots invocació de Nostra Senyora de la Esperança i dels gloriosos metges Sant Cosme i Sant Damià".

Els frares responen: "accepten dita Sglesia del Spital i patis per fer dit monestir".

Segon - "Dita vila donarà cent lliures cascun any de renda als frares... la mitat a Nadal i l'altra mitat a Sant Joan de Juny..."

Resposta: "Els demanen cent cinquanta lliures..."

A la segona part del contracte es defineixen els serveis que els frares donaran al poble:

"Les obligacions han de tenir los frares del convent fahedor son les següents.

Primo que se obliguen dins cinch anys que dit monastir sia convent... ço és en tenir predicadors, confessors i persones que puguen donar consolació a les persones devotes... no sols en la vida i en la salut però encara en lo pas de la mort tots puguen aconsolar i ajudar a ben morir.

Resposta se farà lo possible segons la charitat abundaria i ajuda de dita fàbrica de monestir i si ans lo tindran fundat per poder habitar lo numero de frares susdit lo faça convent.

2- Se suplica al pare provincial poble dit monestir de frares de la casa de València. Resposta que se ha de deixar a voluntat del pare provincial lo qual mirarà allò que més convinga a benefici del poble.

3- Que dit monestir i convent sia obligat ha tenir un pare que predique la quaresma, advent i sermons de taula...

Resposta que nosaltres ens obligarem a tenir-ne més d'un.

4- Que dit monestir i convent sia tengut tenir un frare per a llegir gramàtica a los estudiants de la vila i als que vindran de fora d'ella... (s'estipula com a preu de les classes una lliura i quatre sous per any)...

Resposta el convent vol que recapte els diners dels estudiants l'Ajuntament, i que després els pague a ells...

5- Els que estudien Theologia serà sens salari...

6- Estan obligats a atendre els malalts per ajudar a ben morir i només cobraran la caritat que els donen...

7- Que els frares conventuals tindran l'obligació d'anar a les processons que es fan a l'Església Major...

8- Que no puguen adquirir ni per compra ni per llegat més de deu jornals d'horta, fora de l'horta ne podran adquirir tants jornals de terra com vulguen...

9- Que si algú del poble els deixa alguna casa o possessió, no la puguen establir a cens algú, ni firma, ni fadiga, ni luïisme ... per los molts censos que hi ha en lo terme de la present vila... (lluïisme era una mena d'impost, vegeu el treball de Ferran Grau, en aquesta mateixa revista).

10- També està relacionat amb les donacions que els puguin fer.

11- Que si l'hereu o fills del que deixarà tal casa o tal possessió, voldrà pagar tal casa o tal possessió l'hi han de tornar... (o siga que els hereus tenen dret a rescatar l'herència, si paguen als frares el preu estipulat per dues persones independents).

12- Que no poden deixar el convent i

Antic hospital. Foto: J.J. Garrit

anar-se'n, i si ho fan, han de tornar a la vila tot allò que se'ls ha donat inventariat...

13- Que dins de un any han de tornar firmats tots aquests capítols pel Vicari General de l'Orde...

14- Que han de consentir que les confraries de Nostra Senyora del Roser i del Nom de Jesús es traslladen a dita casa i convent per tenir allí la seu..."⁽¹⁾.

Abans d'un any, van fer una permuta, que va consistir a renunciar a la casa i església que tenien, o siga de tot el conjunt de l'Hospital que se'ls havia donat, a canvi d'una nova cessió per part de la Universitat, i que els situava al lloc on és l'actual Ajuntament i Casa de la Cultura. Allí hi van romandre fins a la desamortització de Mendizábal del 1835, a excepció de la guerra del francès, que segons Alberto Ferré, van anar a cases particulars ⁽²⁾.

Exactament el dia 5 de juliol de 1594 es van reunir els frares Martí Rosses (vicari del Convent Monestir de Nostra Senyora del Roser), fra Tomàs Manyes i fra Rafael Nadal amb el Consell de la Vila, per fer dita permuta. La finca que els van donar és la següent; unes cases i un hort que la Universitat té al portal de Tortosa; d'una part dóna al carrer Major i part amb la casa de Miquel Giner, d'un altre cap amb la casa Gabriel Homedes (a. Ramos) i un altre costat amb la via pública o carreró⁽³⁾.

El primer frare natural d'Ulldecona que trobem documentat és Nicolau Vicent Nadal Serrat, fill de Francesc Nadal i de Damiana Serrat, germana del síndic doctor Cosme Serrat, per tant nebot d'ell ⁽⁴⁾.

També posseïen, els frares, un hort que van comprar a Cristòfol de Pedro, tal com explica Alberto Ferré: "El convento poseía ya en el año 1698 un huerto cerrado que mercó a Cristóbal Pedro por 626 libras. Dicho huerto es el mismo que hoy tiene al muro de esta Villa" ⁽⁵⁾.

Cristòfol de Pedro i Herèdia, antic propietari de l'hort, era un noble natural i

Façana del convent dels Dominicans. Foto: J.J. Garrit

habitador d'Ulldecona, fill del donzell Gaspar de Pedro i de Jerònima Sanchís d'Herèdia i Jordà⁽⁶⁾, que a la vegada era filla del donzell Joan Sanchís d'Herèdia, senyor de *Vilar de Canes*, també d'Ulldecona i de la senyora Jerònima Jordà de Tortosa ⁽⁷⁾. Aquest hort és el verger que apareix a la primera descripció, a un costat de l'Hospital. Però el testament de Cosme Serrat fa pensar que primer el va comprar ell, i després els el va donar juntament amb el molí d'oli:

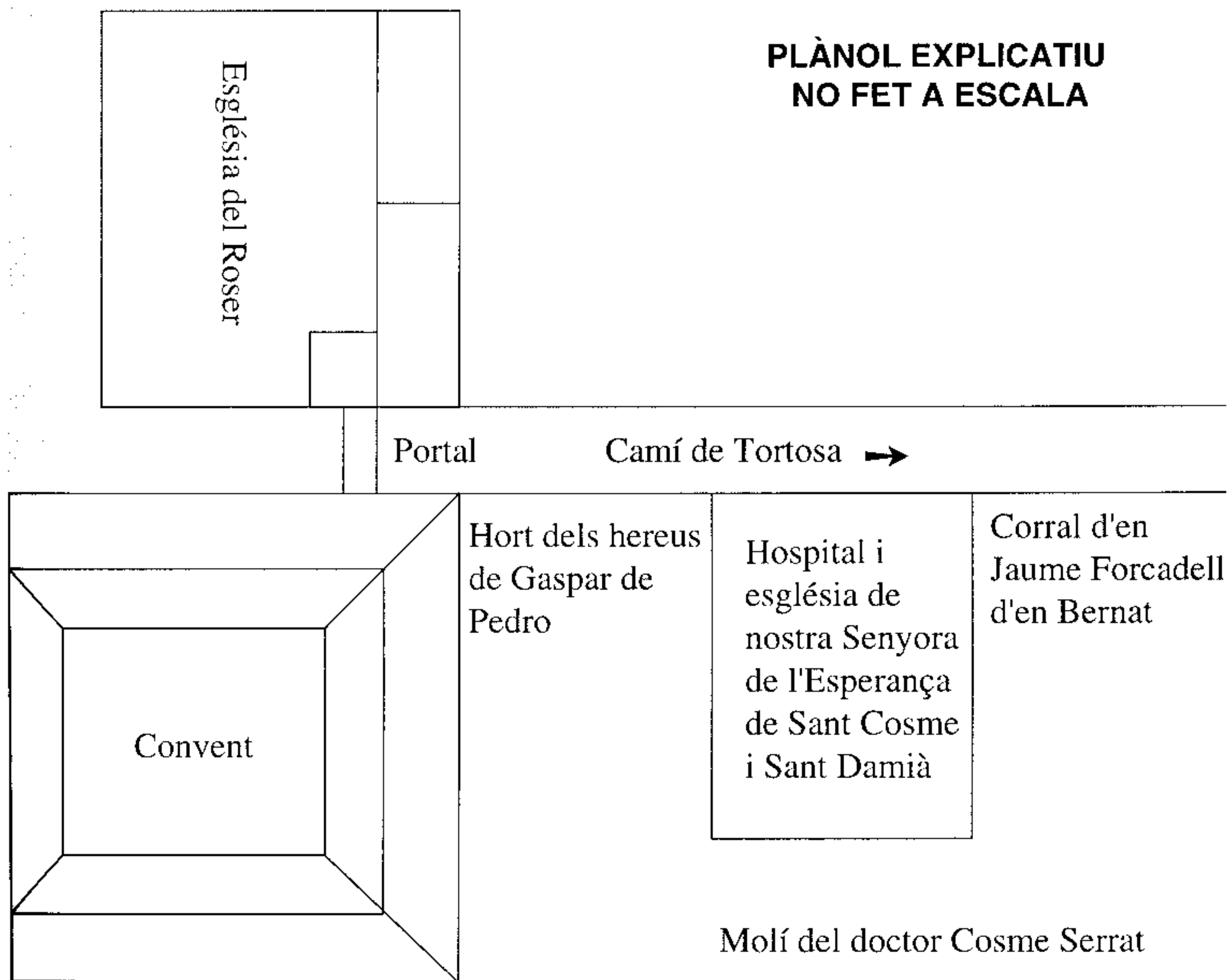
"Deixe als pares de dit Convent de Predicadors de la present vila tot aquell molí olier ab verger, franch i quiti que possehesch en lo terme de la persent vila, al portal de Tortosa, junt al mur, ab tot lo aram, gerres i tot lo aparell que en dit molí hi ha per fer lo oli, ab tres moles, segons afronta ab molí de la viuda de Valentí Domènech i ab lo camí real per a Tortosa, i ab lo mur camí mitjançant i ab lo carreró i ab lo Spital..."

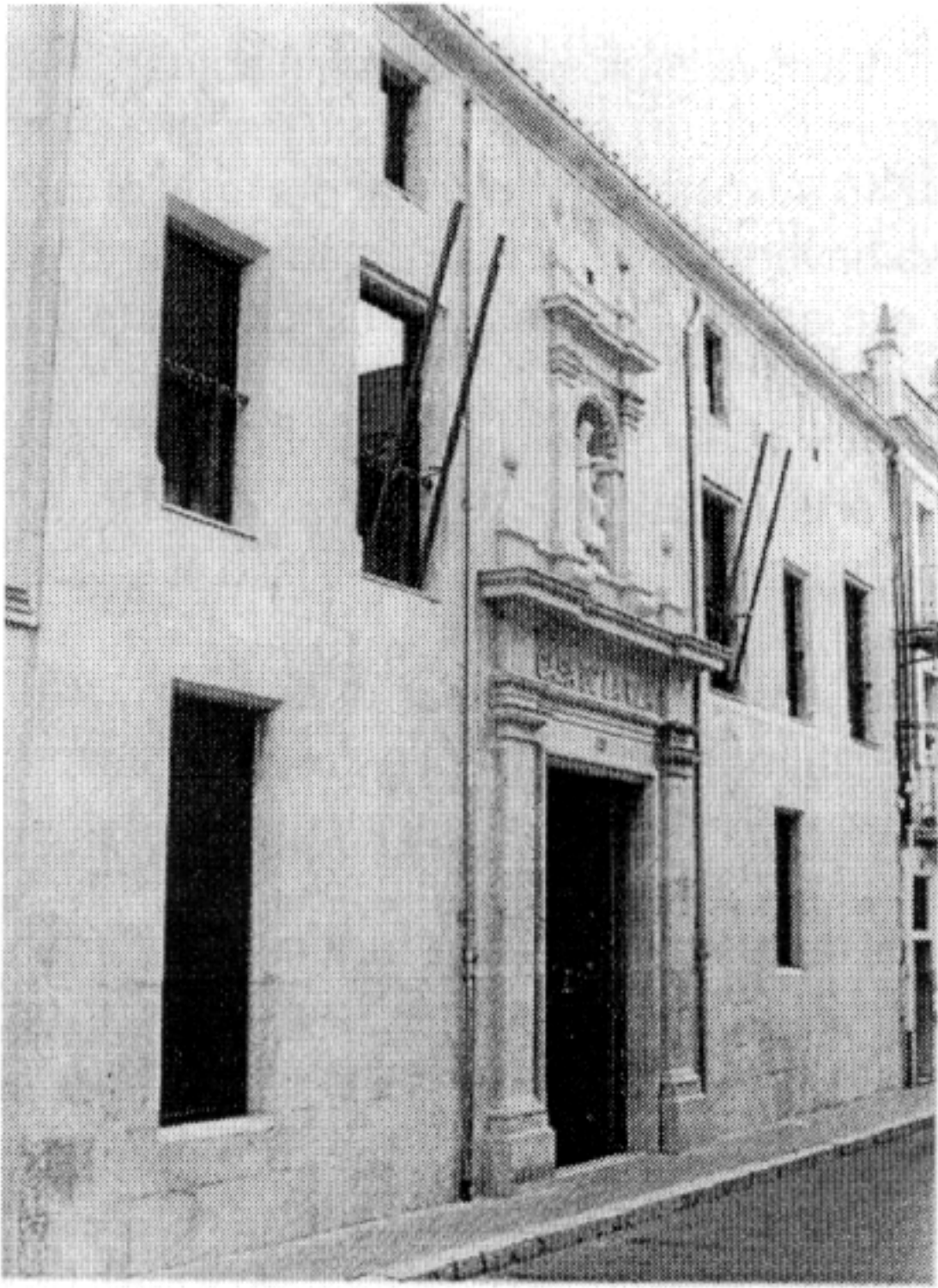
També els va deixar un total de 720 lliures en censals per a misses. I al nebot abans esmentat, deu lliures per cada any de la seua vida natural ⁽⁸⁾.

Del síndic Pere Constantí, sabem que pertany a una de les famílies de l'oligarquia local. Era l'avi del mercader Martí Constantí i de Giner. Aquest últim va ser majordom de la casa de Nostra Senyora de la Pietat, i fou qui l'any 1656 va fer acabar l'actual església de l'Ermita⁽⁹⁾. Es va casar amb Francesca Faneca, i el seu hereu Pere Màrtir Constantí i de Faneca, va ser un dels fundadors del Convent de les Monges Agustines l'any 1724⁽¹⁰⁾ i pare de sor Maria Teresa Constantí i de Arnes (monja agustina) i de Maria Constantí i de Arnes, casada amb Isidro de Molina i Ribas, baró de Purroi ⁽¹¹⁾.

La nova església del Roser (l'actual Casa de la Cultura) es va construir sobre l'any 1645. Això ho podem saber per un litigi que va haver-hi entre Anna Forcadell i Martorell i el magnífic Francesc de Giner i Martorell, cavaller⁽¹²⁾.

Anna Forcadell defensava que volia soterrar, a l'església del Convent del Roser, l'albat de Maria de Giner filla d'ella i del magnífic Felip de Giner cavaller difunt, a la qual cosa es va oposar el seu cunyat el magnífic Francesc de Giner, i va ser llavors quan el "Maestro fra Diego Vicente Castells calificador del Santo Oficio y Prior Provincial de la Provincia de Aragón de la Orden de Predicadores" va demanar dos testimonis perquè diguessen si la capella que hi havia entre la de la Cofraria del Nom

AJUNTAMENT

Antic Convent dels Dominicans. Foto: J.J. Garrit

de Jesús i la de Sant Domingo Soriano, que no tenia retaule i que no estava lluïda, era d'algú. L'1 de juny de 1685 van testificar sota jurament Pere Nadal i Miquel Solà, i van dir que des que es va construir la nova església de Nostra Senyora del Roser, feia quaranta anys que no hi havien vist amo ni senyor entre les dues capelles esmentades. Va ser el 23 de juny de 1685 quan el Mestre fra Diego Vicente Castells va signar a Barcelona (al Convent de Santa Caterina), la llicència perquè el reverend pare fra Baltasar Reguart, vicari del Convent de Predicadors d'Uldecona, pogués establir una capella al lloc vacant. Aquesta capella la van concedir a Dona Anna Forcadell viuda de Felip de Giner ⁽¹³⁾.

Tant a la primera com a la segona església del convent s'hi soterraven persones; en són exemple alguns dels qui van participar en la seua fundació, i que al

CASA DE CULTURA

Església del Roser (construïda sobre l'any 1645). Foto: J.J. Garrit

testament van demanar ser-hi enterrats. Aquest és el cas del síndic doctor Cosme Serrat i Borredà i la seva muller Joana Àngela Forcadell i Oliver. També s'hi va fer enterrar Caterina Verge, muller del síndic Pere Constantí ⁽¹⁴⁾.

Els enterraments a les esglésies no són estranys, ja que era habitual en aquella època, i també a Uldecona, com a tot arreu. Tal com diu Salvador J. Rovira: "Durant l'edat moderna, les sepultures invadiren els paviments de les esglésies ja que tothom volia posseir un bocí d'espai sagrat on poder reposar eternament i així perpetuar el seu record entre les generacions futures. Es produí una mena de lluita per aconseguir els llocs més destacats dins les esglésies, és a dir, un indret, com més proper millor, a l'altar major, amb la qual cosa es repetia entre els morts la mateixa disputa que tenia lloc

Convent i església dels Dominicans. Foto: J.J. Garrit

entre els vius per assistir a les funcions litúrgiques des d'una posició d'acord amb el que consideraven que era la seva qualitat social"⁽¹⁵⁾. Molts de nosaltres encara podem recordar que no fa tants d'anys, l'Ajuntament en ple, per oir missa, es posava al costat de l'altar major, davant la capella del Cor de Jesús.

Els nobles i la gent benestant solien tenir una capella a l'església major de sant Lluç i allí els soterraven al vas propi. Més endavant, amb la fundació del convent, alguns d'aquest nobles es van fer sepultures noves.

La major part de la gent demanava ser enterrada al fossar comú, que és com s'anomenava el cementiri, que se situava fora del mur. Tot i això també hi havia distincions, uns anaven a terra i altres en un vas o túmul, que era com un nínxol o panteó.

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES

- (1) AHT. Man.-Not., 1757, f. 24v.
- (2) Alberto Ferré Ferré, *Historia de Uldecona y su entorno geogràfico*, p. 188.
- (3) AHT. Man.-Not., 1757, f. 77 v.
- (4) AHT. Man.-Not., 1766, s/f.
- (5) Alberto Ferré Ferré, *Historia de Uldecona y su entorno geogràfico*, p. 187.
- (6) AHT. Man.-Not., 1758, f. 18v.
- (7) Salvador J. Rovira i Gómez, *Els nobles de Tortosa segle XVI*, pp. 143, 144 .
- (8) AHT. Man.-Not., 1766, s/f.
- (9) AHT. Man.-Not., 2025, f. 62.
- (10) AHT. Man.-Not., 2217, f. 128.
- (11) Arxiu Parroquial d'Uldecona.
- (12) AHT. Man.-Not., 2098, f. 176.
- (13) AHT. Man.-Not., 2098, f. 193.
- (14) AHT. Man.-Not., 1766, s/f.
- (15) Salvador J. Rovira i Gómez, *Els nobles de Tortosa segle XVI*, p.306.